

Imaginea imigrației chineze în presa românească

*Drd. Adela Raluca Rotaru (căs. Popa)¹
Doctorand, Universitatea București
Facultatea de Limbi și Literaturi Străine*

Rezumat

Lucrarea de față își propune să creioneze un segment al imigrației chineze din România ultimilor ani, în funcție de modul cum a fost prezentat în presa românească. Perioada aleasă pentru studiu este iunie 2008- aprilie 2009, iar tipul de mass-media analizat este acela al presei scrise. Perioada relativ lungă de urmărire a articolelor privind imigrația chineză în România a fost impusă de doi factori aflați în strânsă legătură: *procentul scăzut de imigranți în România și vizibilitatea scăzută în presa românească* a imigranților în România. Pentru scopul prezentului articol, am selectat, spre prezentare, patru articole din presă care urmăresc un anumit tip de imigrație, și anume imigrația chinezilor muncitori în construcții.

În articol se efectuează o analiză de text mass-media de tip calitativ. În acest scop, voi urmări modul cum sunt folosite anumite cuvinte-cheie și care este stilul utilizat de autori.

Cuvinte cheie

text mass-media, analiză de text, imigrație, chinez

Prof. Luminița Hoarță Cărașu arată în „Teorii și practici ale comunicării”, făcând trimitere la studiul Danielei Roventă-Frumușani, „Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze²”, faptul că „Produsele mass-media «sunt purtătoare (și nu simple suporturi) de reprezentări sociale, de curente socio-culturale, de moduri de viață», centralitatea discursului mediatic în societatea postmodernă implicând «variate dimensiuni ale convergenței: *convergența mediilor* (televiziune+ computer în televiziunea digitală, televiziune+presă scrisă în diversele ziare preponderent iconice); *intertextualitatea mediilor* (presa scrisă glosează pe marginea unor cazuri prezentate la televiziune, emisiunile televizate anunță seara *scoop-urile*

¹ Autorul articolului este funcționar al Uniunii Europene, lucrând ca traducător în cadrul Consiliului Uniunii Europene. Prezentul articol reprezintă o poziție personală și în niciun caz nu poate fi considerat drept reprezentând poziția oficială a Consiliului Uniunii Europene.

² Roventă-Frumușani, Daniela: Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze, București: Editura Tritonic, 2004.

principalelor ziare de a doua zi); *interdisciplinaritatea cercetării* care conjugă obiective și metode din sociologie, antropologie, semiotică, lingvistică etc.³»

Este evident faptul că analiza de text mass-media este diferită de analiza de text literar, întrucât textul mass-media se află într-un permanent dialog cu contextul societal în ansamblu, jurnalistul fiind în permanență la curent cu informațiile care circulă în mediul politic, economic, etc.

Prof. Hoarță Căraușu arată în studiul citat anterior, făcând trimitere la analiza efectuată de S. Dumistrăcel⁴, că “În privința tipologiei titlurilor, S. Dumistrăcel enumeră câteva tipuri de titluri care apar în discursul publicistic actual...: 1) «titlul clasic, tradițional», 2) «titluri bazate pe jocuri de cuvinte», 3) «titluri care exploatează valorile stilistice ale unor semne de punctuație», 4) «titluri care utilizează rimele», 5) «titluri-citat», 6) «titluri care parafrazează», 7) «titlurile interogative sau exclamativ-imperative», 8) «titluri defective de predicat», 9) «titluri evazive, care îi derutează pe cititori»⁵”.

Analiza ar trebui demarată prin precizarea că, dat fiind contextul economic din ultima decadă, România a devenit o țară de emigrație. Conform datelor vehiculate de Oficiul Român de Imigrari, la momentul actual cca. 3 milioane de cetățeni români trăiesc în afara granițelor țării. Aderarea României la Uniunea Europeană a facilitat fluxul migrator al cetățenilor români către diferite state membre UE, emigrarea cuprinzând atât segmente de elită (așa numitul „brain drain”), cât și segmente de emigrație care cuprind muncitorii în construcții, amenajări interioare, îngrijitori bătrâni etc. În acest context, pe piața românească au apărut meseriile aflate în penurie, adică meserii pentru care nu mai există destui specialiști. Pe lângă dramaticul și mult mediatizatul caz al medicilor români/al asistentelor medicale care au plecat cu contracte în diverse state membre din UE, un procent ridicat, poate mai puțin mediatizat, de cetățeni români plecați în străinătate pentru a ocupa locuri de muncă remunerate la alte standarde decât cele românești este constituit de specialiștii în construcții. În contextul sesizării lipsei de specialiști în construcții în România la nivelul anului 2008, când s-a înregistrat o creștere economică ce a atras după sine un boom al construcțiilor, în România companiile interesate de angajarea de specialiști în construcții au început să facă apel la firme de recutare de forță de muncă din străinătate. Acesta este, schițat,

³ Roventa-Frumușani, Daniela: Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze, apud Hoarță Căraușu, Luminița: Teorii și practici ale comunicării, p. 402.

⁴ Dumistrăcel, S., Limbajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcționale, Iași: Institutul European, 2006.

⁵ Dumistrăcel, S., Limbajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcționale, apud Hoarță Căraușu, Luminița: Teorii și practici ale comunicării, p. 404.

contextul în care în România au început să sosească cetățeni chinezi specializați în construcții.

Un lucru pe care ediția din 3 iunie **2009** a cotidianului central „**România liberă**”⁶ îl semnalează este că „2.517 cetățeni străini, care se aflau ilegal pe teritoriul României, au fost depistați anul acesta de polițiștii Oficiului Român pentru Imigrări (ORI), cei mai mulți fiind cetățeni turci, 699 de persoane, chinezi – 650 și din Republica Moldova – 397, potrivit NewsIn. Potrivit ORI, împotriva cetățenilor străini aflați ilegal pe teritoriul României au fost emise 1.761 de decizii de returnare. 176 de străini au fost returnați forțat - 164 fiind escortați de polițiștii ORI până la frontieră, iar 12 până în țările de origine (Congo, Guineea, Egipt, Georgia, Tunisia, Turcia, Rusia).”

Cifra citată de “România liberă” (2517 cetățeni străini) este ridicol de mică comparativ cu alte cifre vehiculate în alte state membre. Totuși, articolul respectiv este interesant de menționat întrucât contribuie la realizarea unei imagini de ansamblu a imigrației în România. Autorul articolului continuă prin a arăta că ”Ultima acțiune ORI de depistare a celor care stau ilegal în România a avut loc, marți, când 22 de străini au fost găsiți având dreptul de ședere expirat din luna februarie a acestui an, iar un cetățean chinez primise deja decizie de returnare.” Trimiterea la imigranții ilegali se face, deci, prin sintagma “cei care stau ilegal în România”.

Titlul articolului enunță o cifră aproximativă a “cetățenilor străini aflați ilegal în România”. Revenind la titlul articolului din „România liberă” prezentat anterior, putem afirma că este un titlu defectiv de predicat. Ceea ce se poate remarca cu ușurință este faptul că autorul articolului nu face niciun fel de comentariu privitor la imigranți, știrea fiind prezentată neutru, oferindu-se doar cifre și făcându-se trimitere la autoritatea românească însărcinată cu soluționarea problemei imigranților ilegali.

În ediția din 28 iunie **2008** din „**Gândul**”, a fost publicat un articol intitulat „Chinezii vin să muncească oricât în România”⁷. În articol se pleacă de la cazul concret al nouă cetățeni chinezi dintr-un sat din China, Nantong, care au venit la București, printr-o firmă, să lucreze ca meșteri în construcții, fiind instalatori și sudori. Autorul articolului expune acest caz atât citând cele spuse de muncitori, cât

⁶ „Peste 2500 cetățeni străini aflați ilegal în România”, disponibil la adresa <http://www.romanialibera.ro/actualitate/bucuresti/peste-2-500-cetateni-straini-aflati-ilegal-in-romania-155883.html>

⁷ „Chinezii vin să muncească oricât în România”, disponibil la adresa <http://www.gandul.info/reportaj/chinezii-vin-sa-munceasca-oricat-in-romania-2741322>

și citând ceea ce spune translatorul acestora, un student chinez la ASE plătit de firma angajatoare pentru a-i învăța limba română, sau povestind și explicând care este motivația celor nouă muncitori, cum au venit în România, care este salarizarea acestora, care sunt condițiile de lucru, care este, în final, dimensiunea culturală a acestui fenomen.

Astfel, autorul articolului precizează că un „meșter chinez” primește, în baza contractului de muncă, „635 de euro, bonuri de masă, plata orelor suplimentare, cazare și întreținere gratuite”. Autorul articolului explică faptul că cei nouă muncitori au fost cazați „într-o casă cu curte din apropierea Pieței 1 Mai și așteaptă... să înceapă munca la un șantier din centrul Capitalei”. Așteptarea este condiționată de primirea „OK-ului”-ui Oficiului Român pentru Imigrări. Este ușor de sesizat imixtiunea formalului și informalului în acest articol în care expresii de limbă vorbită („nu primiseră OK-ul”, „s-au înfipt imediat la tacâmuri”, „se uită la mine cruciș”, „repetă...ca pentru un copil greu de cap”, „ai șantierul în buricul Capitalei”, „au cheful de muncă al românilor care plecau în străinătate prin anii '90”) alternează cu expresii formale și trimiterea la autoritățile românești și prevederile legale („angajatorul...să le înregistreze contractele la Inspectoratul Teritorial de Muncă”, „control al inspectorilor de muncă”, „contractul din România nu se poate prelungi decât cel mult cinci ani”, „acordul Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă”, „toate actele muncitorilor străini trebuie legalizate și supralegalizate la Ministerul de Externe”). Citirea cu atenție a articolului revelează predominanța stilului informal și a expresiilor de limbă vorbită, chiar atunci când sunt citate persoane implicate în încheierea contractelor de muncă cu cetățenii străini.

Autorul articolului aduce în prim plan dimensiunea culturală a fenomenului imigrației muncitorilor chinezi în România și, din acest punct de vedere, articolul este extrem de important pentru înțelegerea acestei realități. Astfel, cetățenii chinezi îi explică autorului articolului că au venit în România pentru a munci „oricât”, motivația fiind aceea de a trimite banii câștigați familiilor lor din China. De altfel, având în vedere clasificarea titlurilor expusă anterior, se poate considera că acesta este un titlu-citat, reluându-se adverbul “oricât”.

Autorul precizează că „au venit cu un scop precis: să lucreze și să câștige cât mai mult” și că „n-au de gând să cheltuiască banii pe nimicuri”. Cu titlu anecdotic, autorul menționează remarca studentului chinez angajat de firmă pentru a le preda limba română care povestește cum i-a dus pe cei nouă muncitori la cumpărături: „Sunt foarte bine orientați. I-am dus la pește și la pui și s-au înfipt imediat la tacâmuri”.

Un al doilea aspect care merită menționat în acest context este motivația muncitorilor în alegerea României ca țară unde să își exercite activitatea: cei nouă muncitori spun că au ales România “pentru că este în Europa”. Autorul articolului continuă:

„Pentru ei, Europa înseamnă „progres”, „civilizație”, „salarii mari”. Chiar dacă în România salariile nu sunt foarte mari, speranța lor este ca odată ce au făcut pasul în Europa să poată pleca mai departe după ce își termină contractul. «Oricât ar fi de buni ca salariați, contractul din România nu se poate prelungi decât cel mult cinci ani. Așa prevede legea. Dar dacă sunt buni meseriași și serioși, după finalizarea acestei perioade le putem găsi contracte la alte firme din țările UE sau din Israel, oriunde este nevoie de forță de muncă calificată», ne explică Roxana Prodan, șefa firmei Rom Manpower, cea prin care a fost facilitată recrutarea meșterilor chinezi.”

Din cele expuse anterior, reiese faptul că muncitorii chinezi optează pentru România în vederea încercării obținerii de contracte în alte state din UE sau Israel în care nu pot ajunge decât după ce vor fi făcut dovada exercitării profesiilor lor în această țară. În plus, perioada de muncă din România este una de sacrificiu, o perioadă în care se limitează la strictul necesar, trimițând cea mai mare parte din salariu familiilor rămase în China. De altfel, finalul articolului se axează exact pe această motivație extraordinară a muncitorilor chinezi: Roxana Prodan, al cărei nume este menționat mai sus, este citată spunând: „chinezii au un mare atu: au dor de muncă. Au cheful de muncă al românilor care plecau în străinătate prin anii '90”. Acest “dor de muncă” menționat de șefa firmei de recrutare de forță de muncă poate simboliza o anumită etică a muncii, o anumită atitudine față de viață conform căreia sacrificiul în favoarea familiei este perceput ca ceva natural, firesc, pentru persoanele venite din această parte a Asiei.

În ediția din 10 februarie 2009 a ziarului „Cotidianul” a fost publicat un articol intitulat “Chinezii de România, viață de câine⁸”. Titlul articolului anunță, emfatic, situația în care muncitorii chinezi se pot afla în condițiile în care sunt angajați de patroni români. Începutul articolului este grăitor: “Munți de gunoarie în depozite cu igrasie, șoareci și camere-geamantan strâmte în care trebuie să se îngheșuie zeci de oameni. Acestea sunt condițiile în care o parte dintre muncitorii chinezi sunt găzduiți de patronii români.”

Revenind la motivația muncitorilor chinezi veniți să muncească în România, enunțată în articolul anterior, autorul articolului explică:

⁸ „Chinezii de România, viață de câine”, disponibil la adresa
http://www.infonews.ro/art_130059_Social-Chinezi_de_Rom%C3%A2nia_via&

„Au venit în România ca să-și ajute familiile lăsate acasă, cu gândul că vor câștiga și de 10 ori mai mult aici decât în China. Condițiile de locuit, fie ele și precare, cu apă curgând din tavan, dușuri în miros de urină și lipsite de intimitate sau un spațiu personal de dimensiunea unui pat suspendat de 1x2m nu îi supără însă la fel de tare ca lipsa banilor pentru care au fost de acord să treacă în alt continent.”

Ideea articolului este clară: cei 250 de muncitori chinezi angajați de patronul român, o firmă românească implicată în desfășurarea unui proiect bucureștean- “viitorul mall Cotroceni”- se găsesc într-o situație critică: condițiile de locuit completează tabloul dramatic al acestor persoane care nu și-au mai primit salariile “din noiembrie”. La fel de evident reiese că supărarea lor este cauzată nu atât de condițiile expuse foarte realist de autor, ci de faptul că familiile care depind de aceste venituri nu au mai primit banii din cauza neplății din partea angajatorului român.

Autorul articolului precizează, de asemenea, faptul că muncitorii chinezi au apelat la un sindicat românesc pentru remedierea situației lor, descoperindu-se că, pe lângă problema legată de salarizare și de condiții de locuit, existau probleme legate și de viza obținută.

„Muncitori asiatici”/ „oameni”/ „locuitori chinezi” - iată cum se face referirea la imigranții chinezi aflați în această situație. Imaginea creionată în ceea ce privește condițiile de muncă este halucinantă (baracări insalubre, apă curgând din tavan, șoareci, lipsa spațiului intim). Finalul articolului este similar cu cel al articolului prezentat anterior: „mai tare decât orice mizerie îi doare lipsa banilor la care au visat, care rămâne până una-alta laitmotivul muncitorilor chinezi veniți în România ca în Occident. Vor banii înapoi și vor să plece cât mai repede acasă, pentru că e mai bine să fie păcăliți în țara lor.”

Titlul articolului, bazat pe un joc de cuvinte (se face clar trimitere la aspectul cultural care ține de modul în care sunt tratate animalele în China și de obiceiurile culinare din China, diferite de cele din România), surprinde atât starea precară a condițiilor, după cum am arătat, cât și raportul deficitar dintre angajații chinezi și patronii români. Totuși, aducerea în discuție a sindicatului românesc care acceptă să se implice pentru a contribui la soluționarea situației acestor muncitori completează, în mod fericit, imaginea autorităților românești aflate în dialog cu acest segment de imigrație.

Evenimentul protestului unor cetățeni chinezi în fața Ambasadei Chinei la începutul anului 2009 din cauza neprimirii salariilor din partea angajatorilor români a fost amplu mediatizat în presa românească, dat fiind dramatismul situației.

Practic, muncitorii respectivi au petrecut câteva luni în fața Ambasadei Chinei căreia i-au solicitat ajutoare de ordin financiar pentru a reveni în țara de origine. Întârzierea răspunsului autorităților chineze, faptul că aceste persoane au depins exclusiv de ajutorul benevol al cetățenilor bucureșteni sau al unor fundații și faptul că presa a relatat, in crescendo, cazurile de îmbolnăviri cauzate de cantitatea inadecvată de hrană, de igiena precară și statul în frig au contribuit la crearea unei imagini în care lipsa răspunsului instituțional a reprezentat cauza principală a conturării unui tablou de degradare umană dramatică.

Acest aspect este surprins și în articolul „Zeci de muncitori chinezi cer Ambasadei din România ajutor pentru repatriere” publicat în **17 februarie 2009**⁹, titlul articolului fiind unul de tip „clasic, tradițional”.

Articolul prezintă, pe lângă situația imigranților la care s-a făcut referire mai sus, poziția Ambasadei Chinei care declară a fi încercat să medieze conflictul dintre muncitori și patronat. Autorul articolului precizează că ambasada a suportat cheltuielile de repatriere pentru 350 de muncitori și că, la solicitarea MEDIAFAX, „a contactat mai multe instituții românești în legătură cu această problemă: Ministerul Muncii, Oficiul pentru Imigranți, Ministerul de Interne și Ministerul Afacerilor Externe.”

În tot acest context în care presa a dialogat cu instituțiile care ar fi putut contribui la soluționarea situației de criză sau a facilitat dialogul instituțiilor abilitate, muncitorii chinezi sunt prezentați în același mod, acest lucru asigurând un punct de coerență în discursul presei: muncitorii sunt lipsiți de orice ajutor, trăiesc în corturi, depind de hainele, alimentele și medicamentele aduse de benevoli, aplaudă atunci când o mașină care le-a adus ajutoare se îndepărtează (lucru extrem de interesant din punct de vedere cultural), se așează civilizată la coadă să primească ajutoarele. Cu titlu anecdotic, polițiștii români laudă comportamentul muncitorilor aflați în fața ambasadei:

„Și jandarmii, care sunt prezenți alături de ei în fiecare seară, spun că sunt liniștiți, că nu au făcut scandal, că se așează pe cutiile din corturile lor improvizate și se mai încălzesc câteodată lângă un foc.”

Conștient sau nu, presa românească a reușit să surpindă extraordinar de viu câteva elemente caracterizante ale culturii chineze: sacrificiul, sentimentul de datorie, disciplina, răbdarea etc.

⁹ „Zeci de muncitori chinezi cer Ambasadei din România ajutor pentru repatriere”, disponibil la adresa . <http://www.mediafax.ro/social/zeci-de-muncitori-chinezi-cer-ambasadei-din-romania-ajutor-pentru-repatriere-3939246->

În 16 aprilie 2009, pe site-ul **Prefecturii București** a apărut un comunicat oficial¹⁰ în care prefectura mulțumea Ambasadei Republicii Populare Chineze pentru faptul că s-a implicat pentru a soluționa problema, suportând costul repatrierii unei părți dintre muncitorii care stătuseră timp de câteva săptămâni în fața ambasadei și al cazării celeilalte părți într-un hotel.

Prezentul articol a avut ca obiectiv prezentarea succintă a unui anumit segment al imigrației chineze astfel cum reiese din analiza de text a trei articole de presă supuse unei analize de tip calitativ. Titlurile articolelor au fost identificate ca făcând parte din anumite categorii prezentate de prof. Hoarță Cărașu, care a preluat tipologiile plecând de la analiza efectuată de S. Dumistrăcel. În plus, în toate cazurile, s-a putut constata amestecul de stiluri (formal și informal) și prezența unor expresii de limbă vorbită, chiar de tip colocvial.

Interesul pentru obiectul de interes al prezentei analize a fost constituit de încercarea de a înțelege, prin analiza discursului mass-media, motivația cetățenilor chinezi atrași de România, în contextul în care, din punct de vedere sociologic, România este considerată, la momentul actual, o țară de emigrație, nu de imigrație.

Bibliografie

1. Hoarță Cărașu, Luminița: *Teorii și practici ale comunicării*, Iași, Editura CERMI, 2008.

Presă

„Chinezii vin să muncească oricât în România”, disponibil la adresa

<http://www.gandul.info/reportaj/chinezii-vin-sa-munceasca-oricat-in-romania-2741322>

„Chinezii de România, viață de câine”, disponibil la adresa

http://www.infonews.ro/art_130059_Social-Chinezi_de_Rom%C3%A2nia_via&

“Zeci de muncitori chinezi cer Ambasadei din România ajutor pentru repatriere”, disponibil la adresa <http://www.mediafax.ro/social/zeci-de-muncitori-chinezi-cer-ambasadei-din-romania-ajutor-pentru-repatriere-3939246->

„Peste 2500 cetățeni străini aflați ilegal în România”, disponibil la adresa

<http://www.romanialibera.ro/actualitate/bucuresti/peste-2-500-cetateni-straini-aflati-ilegal-in-romania-155883.html>

Comunicat oficial

Comunicatul prefecturii București din 16 aprilie 2009, disponibil la adresa

<http://www.prefecturabucuresti.ro/biroul-de-presa/102-solutionare-situatie-cetateni-chinezi.html>

¹⁰ Comunicatul prefecturii București este disponibil la adresa
<http://www.prefecturabucuresti.ro/biroul-de-presa/102-solutionare-situatie-cetateni-chinezi.html>